

КАСТАТА НА ЗОЗИТЕ

Холандска депутатка: „Тук видях неприлично голям брой млади хора, които карат скъпи коли“

Славчо КЪНЧЕВ*

Потърсим ли в речника за чужди думи в българския език, може да научим, че „зоза“ произлиза от френската дума „zazou“ и означава „момиче или млада жена, която не е заета с обществено-полезен труд, облича се ексцентрично и се грижи изключително за външността и удоволствията си“.

Сладкарница „България“, разположена в едноименния хотел на днешния булевард „Царя“ в столицата, по диагонала срещу Националната художествена галерия, останала непокътната по време на ожесточените бомбардировки на София от съюзническата авиация по време на Втората световна война, имала и невероятния късмет детонацията при взривяването на мавзолея на Георги Димитров да не изпочупят витрините ѝ; става от началото на 20-те години на миналия век любимо място за рандевута на софийските зози. Тук те си разказват горещите клюки коя от тях се е сдобила с още по-галантен любовник, тук си разменят информация за предстоящи журове, пак тук се сдобиват с пресни новини за новопристигнали в българската столица шармантни чужденци, вакантни откъм партньорки и затова

подходящи за попадане в капана

Отново там са неофициалните, но всекидневни дефилета на авангардите, но крещящи тоалети, прически, макиажи - с устни, които владеят изкуството на усмивките и обещанията, със загатнат пикантен вкус.

Зозите - неотменна част от българския хайлайф преди установяването на отечествено-фронтовската власт. Черните мамби, ухапали смъртоносно еснафското спокойствие на дузини благоверни, но - уви! - скучни в своята баналност столични съпруги. Фаталните минни полета, взривили не един или два уж непоклатими брака, обаче оказали се незастраховани срещу премрежените влажни

* Авторът е председател на УС на Асоциацията за борба против корупцията в България.

Понеже не искала да ходи гола, нулата се облякла със суетност.

Виктор Юго (1802-1885 г.) - френски писател

погледи, по-дълбоки от Марианската падина, а и тези - ах, спиращи дъха съблазнителни извивки на зозините тела под атрактивните тоалети, загатващи, подказващи неземни наслади и копнеещи да бъдат свалени. О, не - разкъсани! В зози-летописа са и имената на получилите къса клечка от съдбата и пострадали от витриолето (бойджийска сярна киселина) отмъщение на измамни омъжени съпернички, също и кървави истории за безславна кончина не на бойното поле на изоставени любовници под пагон, с пронизани в преносния и прекия смисъл от собствените им пистолети сърца...

Както се оказва, след идването на отечествено-фронтовската власт зозите нито горят от желание да заминат заедно с българската армия като доброволки-санитарки в Отечествената война, нито се омайват по новата мода на дочетените куртки и панталони, за да запечат „Елате хиляди младежи, на родната страна надежда!“ по бригадирските обекти с кирка или лопата в ръка. Постепенно обществено-политическата действителност в социалистическа България ги делегира по периферията на всекидневие, но без да доведе до пълното и окончателно изчезване на този социален вид. Отдавна и най-младите зози бяха се превърнали в достопочтени побелели матрони, когато върху календара дойде годината 1989-а. И „демократията“ изспила благодатта си върху земята българска. Престана да бъде в сила и категоризирането на доходите на „трудови“ и „нетрудови“. Както се оказа по-късно, именно това клонира новия, „постсоциалистически“ или още „посттоталитарен“ вид зози.

Да, безспорно съвременните зози са

нов, напълно еволюирал вид

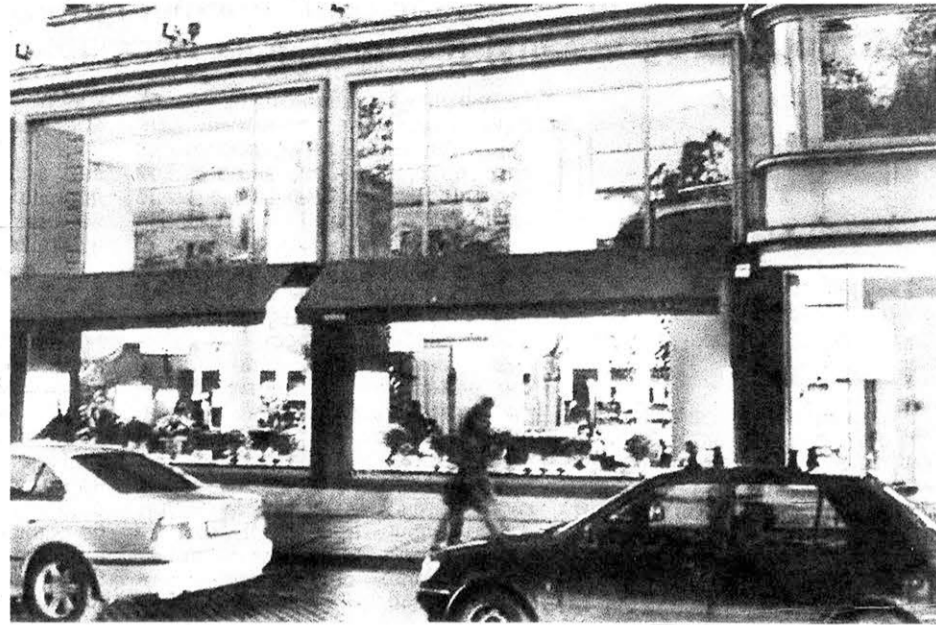
спрямо своите предшественички отпреди 1944 г., като отразяват една нова философия към заобикалящата ги действителност. Те не са вече онези емоционални наследнички на Татяна от „Евгений Онегин“ или на мадам Бовари. И в никакъв случай Ана Каренина ... За тях демо-

дираният дух на романтизма е затворен в бутилката, а самата тя, запечатана заедно с лошия дух в себе си, е захвърлена на бунището на историята. Вече не романтичното прекарване на времето с по-редния прободен от стрелите на Амура поклонник е смисълът на живота на зозите. И не издекламираните тенционни (жанр на рицарската лирика във Франция, появил се през XI в. и просъществувал близо две столетия, представляващ обикновено спор в стихотворна форма или разговор с любима жена) са мерило за дълбочината на страстите, на които зозите са обект. В новопроизведената поведенческа конструкция реотанът на романтиката е изхвърлен като излишна, ненужна вектория. Никоя зоза вече не копнее за любовни излияния от своя поклонник в стихотворна форма, не очаква среднощни серенади под прозорците си. Вместо да мечтае да потъне в обожавашите я очи, тя предпочита съвсем осезаемо да потъне в пневматичната седалка на мощния звяр, наричан още и „джип“, подарен ѝ от... Не е от голямо значение кой е дарителят, важно е естеството на подаръка. Пък и ако за всички поколения от зози в досоциалистическа България подаръците от обожателите им са били важни заради своето предимно символно значение на привързаност, любов, обожание, то за новопоявилите се зози подаръците се оценяват единствено по скалата на тяхната материална страна.

Появата на новата генерация зози е и обусловена, и сама способства за окончателното затвърждаване на онази промяна след победата на консумативната революция, която окончателно приключва с изменението в социалната роля на жената: някога тя е била роб и принадлежала на мъжа теоретично и практически, и дори се явявала производител на стоките, които той консумирал, а постепенно после се превръща в

церемониален потребител на стоките,

произвеждани от него. В своята книга „Теория на ленивата класа“,

И кафене „България“ вече не е същото...

издадена през 1899 г., американският икономист Торстен Веблен (1857-1929 г.) въвежда понятията „очебиеща леност“ и „очебиещо потребление“; когато извършва своя анализ на класата на богатите в Съединените щати. Освобожданието от тежък труд и показно харчене според Т. Веблен били най-често развяваните символи на превъзходството на богатите: „Единственото практически средство за изразяване на паричните възможности е непрестанното демонстриране на възможността да се харчи“. Е, финансовите донори на настоящите зози, както и те самите, несъмнено са твърде далеко от възгледите на Веблен за „очебийното потребление“: нещо безсъдържателно, в услуга на детинско големее.

Зозите на България през XXI век, както и техните предшественички от началото на миналия век, отново не се занимават с обществено-полезен труд. Не биха могли да бъдат срещнати в някой научен институт или висше учебно заведение като техен кадър, в производствено предприятие, в редакция на средство за масова информация или зад някое служебно бюро в държавно учреждение. Понеже нито една от тези професии, както и която и да е друга, не е жизненото поприще на зозата. С изключение на една. Нейната специалност изисква наличие на специфична психологическа нагласа - за неутолимо консуматорство. Колкото повече - толкова по-добре.

Всъщност в тази атмосфера на конкуренция между нивата на потребление като мерило на социалната значимост на индивида, върху зозите е джироросано задължението

да бъдат съавтори в доказателствената му част. Марковата бижутерия, марковите облекла, марковата парфюмерия, марковите аксесоари, марковите коли, марковите биохрани, марковите питиета и тютюневи изделия; реномираните детинации на воаяжите, реномираните хотели за отсядане, реномираните породи домашни любимци, реномираните спа центрове, реномираните масажисти, реномираните коафьори и - на ухо! - реномираните наркотици... Все още само не е записано в анализите на зози хронологията името на първата зоза, осъществила частен - но реномиран! - космически полет. Сигурно за това са виновни дарители... Зозите - нагледните лекторки на новокласическото социално уравнение „реализация=консумация“.

На фона на големия брой българи, живеещи сега в мизерия

този стереотип на поведение е директно поставен върху теорията на Хърбърт Спенсър за социалдарвинизма. Бедните и обречените според него са слабците. Именно Хърбърт Спенсър, а не Чарлз Дарвин, е този, който дава на света безсмъртната фраза „естествен подбор“. В този смисъл той по-нататък настоява, че нищо не бива да спира или да затруднява този процес: „Отчасти чрез отстраняването на тези с най-ниско развитие и отчасти, поставяйки останалите под непрекъснатата дисциплина на опита, природата осигурява раста на расата, която трябва едновременно и да разбира условията за съществуването, и да бъде способна да реагира в съответствие с тях. Не е възможно в

каквато и да е степен да бъде избегната тази дисциплина“. Като краен публичен израз на социалдарвинизма е изказването на члена на Икономическия мозъчен тръст на Републиканската партия, учения Томас Никсън Карвър от Харвард, през 1936 г., че е необходимо да бъдат стерилизирани всички бедняци в САЩ, така че да не могат да се размножават и да продължават рода си. За „бедняк“ Т. Карвър определял всеки с годишни доходи под 1800 щ. долара, а тази категория тогава обхващала около половината от семействата в страната.

Когато се разглежда „очебиещото потребление“, е очевидно, че то произлиза и психологически - а и в строго икономически аспект - обикновено от „рационализирани“ технологии за натрупване на богатства. Технологии, чийто неотменен компонент в българските условия - и не единствено в тях, - са корупционните практики.

Липсата на организирана съпротива у българския суверен, както и отсъствието на активни негови действия за противопоставяне на влиянието на „сребърните аргументи“, тоест подкупите, както древните римляни са ги наричали, чрез съответен натиск спрямо трите властови сфери, е всъщност необходимата зелена светлина за наличие на явление, за което една холандска депутатка, посетила България, даде оценка, изразена само в две изречения: „Тук видях неприлично голям брой млади хора, които карат скъпи коли“, и второто, несъмнено предхождащо, в качеството си на генерираща причина: „Оставам в впечатлението, че българските управници нямат капацитет да ръководят държавата“.